

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Віктор НАУМЧУК, 1997 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2020 р. Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України за спеціальністю «Менеджмент», виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Менеджмент».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом ректора Поліського національного університету Міністерства освіти і науки України, м. Житомир, від 27 лютого 2025 року № 47/од, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – Ірини КРАВЧУК, доктора економічних наук, професора, професора кафедри менеджменту та маркетингу Поліського національного університету;

Рецензента – Інни ГРАБЧУК, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри економіки, підприємництва та туризму Поліського національного університету;

Офіційних опонентів – Миколи ЗОСЬ-КІОРА, доктора економічних наук, професора, професора кафедри менеджменту ім. І.А. Маркіної Полтавського державного аграрного університету; Олени ДОМБРОВСЬКОЇ, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри управління земельними ресурсами, геодезії та кадастру Державного біотехнологічного університету; Євгенія УЛЬКО, кандидата економічних наук, доцента, старшого науковоо співробітника лабораторії польових досліджень з добривами та управління якістю продукції Національного наукового центру «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського».

На засіданні 17 квітня 2025 року рада прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» Віктору НАУМЧУКУ на підставі публічного захисту дисертації «Інституційні засади управління земельними ресурсами в умовах ринкових трансформацій» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Дисертацію виконано у Поліському національному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – Віталій ДАНКЕВИЧ, доктор економічних наук, професор, декан факультету права, публічного управління та національної безпеки Поліського національного університету.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, спрямованого на обґрунтування та удосконалення інституційних засад управління земельними ресурсами в контексті ринкових трансформацій через розробку ефективних механізмів регулювання, забезпечення прозорості в сфері земельних відносин, інтеграцію екологічних підходів до європейських процесів та гармонізацію національної політики із міжнародними стандартами в умовах сталого розвитку економіки. Дисертацію виконано державною мовою.

Здобувач має 20 наукових праць за темою дисертації, з них 10 праць, з них 7 праць у вітчизняних наукових фахових виданнях категорії «Б», в яких опубліковано основні результати дослідження, 3 праці, які додатково відображають результати дослідження, 10 праць апробаційного характеру, зокрема:

1. Наумчук В. В. Теоретичні підходи до управління земельними ресурсами. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2023. № 72. С. 60–66.

2. Наумчук В. В. Інструменти державного управління земельними ресурсами. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2023. № 6. DOI: [10.25313/2617-572X-2023-6-9043](https://doi.org/10.25313/2617-572X-2023-6-9043). (дата звернення: 05.12.2024).

3. Данкевич В. Є., Данкевич Є. М., Данкевич А. Є., Наумчук В. В. Економічна, продовольча та екологічна безпека в умовах післявоєнної відбудови: світовий досвід. *Modern Economics*. 2023. № 41. С. 45–53.

4. Наумчук В. В. Оцінка соціально-економічної ефективності регулювання земельних відносин в Україні: результати соціологічного дослідження. *Modern Economics*. 2024. № 44. С. 116–125.

5. Наумчук В. В. Світовий досвід інституційного забезпечення управління земельними ресурсами в умовах ринкових трансформацій. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 6(276). С. 116–123.

6. Наумчук В. В. Вплив інформаційних інновацій на підвищення економічної ефективності управління земельними ресурсами. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2024. № 77. С. 118–123.

7. Наумчук В. В. Стратегії відновлення та рекультивациі земель після воєнних конфліктів. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 7(277). С. 239–248.

8. Данкевич В. Є., Наумчук В. В. Формування продовольчої безпеки країни в умовах запровадження ринку землі. *Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації* : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (23 червня 2021 р.). Житомир : Поліський нац. університет, 2021. С. 22–26.

9. Данкевич В., Наумчук В. Земельні ресурси для розвитку органічного виробництва: ГІС моніторинг присадибних ділянок населення. *Органічне виробництво і продовольча безпека* : зб. праць учасників X міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 100-річчю Поліського нац. університету (21–22 квітня 2022 р.). Житомир : Поліський нац. університет, 2022. С. 353–356.

10. Данкевич В. Є., Наумчук В. В. Управління глобальною продовольчою безпекою: виклики в умовах війни. *Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (15–28 квітня 2022 р.). Київ : ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. Т. 1. С. 123–126.

11. Dankevych V., Naumchuk V. Food Security During the War in Ukraine: Global Challenges. *100-річчя Поліського національного університету: здобутки, реалії, перспективи* : зб. праць учасників міжнар. наук.-практ. конф. (1 листоп. 2022 р.). Житомир : Поліський нац. університет, 2022. С. 65–67.

12. Наумчук В. В. Управління земельними ресурсами громад. *Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації* : матеріали IV

міжнар. наук.-практ. конф. (22–23 червня 2023 р.). Житомир : Поліський нац. університет, 2023. С. 141–146.

13. Наумчук В. В. Інструменти державного регулювання землекористування в умовах децентралізації. *Механізми управління розвитком територій* : зб. наук. праць : у 2-х ч. Житомир : Поліський нац. університет, 2023. Ч. 2. С. 228–231.

14. Наумчук В. В. Сучасні підходи до державного регулювання розвитку земельних відносин. *Інструменти і практики публічного управління* : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. науковому та творчому здобутку проф. Ходаківського Є. І. (27–28 червня 2024 р.). Житомир : Поліський нац. університет, 2024. С. 90–96.

15. Наумчук В. Інституційні засади управління земельними ресурсами в умовах ринкових трансформацій. *Менеджмент, маркетинг, логістика: тренди та подолання викликів* : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених, аспірантів, студентів (13 листоп. 2024 р.). Житомир : Поліський нац. університет, 2024. С. 96–100.

16. Наумчук В. В. Управління відновленням земельних ресурсів після воєнних конфліктів: інтеграція екологічних та правових аспектів. *Перспективні напрямки наукових досліджень в Україні* : CXLIX міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (11 жовтня 2024 р.). Чернівці, 2024. С. 91–94.

17. Наумчук В. В. Удосконалення державного управління земельними ресурсами в умовах ринкових трансформацій: роль діджиталізації. *Наукові читання – 2024* : зб. наук. праць за результатами наук.-практ. конф. наук.-пед. працівників, докторантів, асп. та молодих вчених НІІ менеджменту, бізнесу і права, присвяч. Дню науки в Україні. Житомир : Поліський нац. університет, 2024. С. 21-26.

18. Dankevych V., Dankevych Ye., Naumchuk V. Global food security: rising prices and the danger of famine in the Middle East and North Africa. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects* : scientific monograph / editorial board: Bodak V. A., Pantiuk M. P., Haliv M. D. et al. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. P. 87–91.

19. Dankevych V., Dankevych Ye., Naumchuk V., Dankevych A. Land governance development in Ukraine in the light of european experience. *Modern trends in digital transformation of marketing & management* : collective monograph / (Eds.) O. Chukurna, V. Zamlynskyi. Košice, Slovakia : Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach, 2023. P. 407–430.

20. Dankevych V., Dankevych Ye., Naumchuk V., Dankevych A. Approaches to Modeling of Land Use Development Scenarios in Order to Diversify Agricultural Production [in the Context of Land Reform]. *Zeszyty naukowe*. 2021. T. 20, rocznik X N 2. P. 97–122.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

1. ГРАБЧУК Інна Францівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та туризму Поліського національного університету (рецензент).

Роботу оцінено позитивно, серед зауважень та дискусійних положень зазначено:

1. Досліджуючи “Інституційні інструменти державного регулювання земельних ресурсів” с. 54-67 здійснено недостатній аналіз взаємозв’язку між інституційними інструментами та практичними результатами їх застосування. Бажано включити емпіричні дані або кейс-стаді щодо ефективності цих інструментів у різних регіонах, особливо в умовах ринкових трансформацій та воєнних викликів.

2. У підпункті 1.2. “Інституційні інструменти державного регулювання земельних ресурсів” обмежене висвітлення міжнародного досвіду та його адаптації до українських реалій. Згадуються міжнародні підходи до управління земельними ресурсами, проте бракує детального аналізу того, як саме європейські або глобальні практики можуть бути впроваджені в Україні з урахуванням її специфічних викликів (зміна клімату, військові дії, відновлення земель). Було б корисно розглянути конкретні успішні приклади реформування земельних відносин у країнах Центрально-Східної Європи після перехідного періоду та їхню релевантність для України.

3. У роботі недостатній аналіз успішних практик управління земельними ресурсами, зокрема щодо прозорості земельного ринку, моніторингу землекористування та фінансової підтримки агросектору. Це допоможе обґрунтувати ефективність запропонованих змін у сфері земельного управління та врахувати потенційні ризики їх впровадження. Рекомендується розширити порівняльний аналіз сучасних підходів до земельного управління, додати конкретні механізми їхньої імплементації в Україні, а також оцінити потенційні загрози та можливі обмеження їх застосування.

4. У підпункті 3.3. “Інституційні механізми відновлення та рекультивації земель, пошкоджених унаслідок воєнних дій” висвітлено загальні принципи та підходи до відновлення земель, однак варто детальніше розглянути чинну нормативно-правову базу, що регулює цей процес в Україні. Зокрема, слід надати аналіз змін до земельного законодавства, ухвалених у 2023-2024 рр., які стосуються рекультивації пошкоджених територій, а також запропонувати рекомендації щодо подальших удосконалень у сфері державного регулювання. Крім того, доцільно порівняти український досвід із міжнародними підходами (наприклад, практиками післявоєнного відновлення земель у Хорватії чи Боснії і Герцеговині), щоб обґрунтувати необхідність впровадження конкретних правових механізмів.

5. У третьому розділі розглянуто загальні фінансові аспекти процесу відновлення земель, зокрема витрати на розмінування, однак відсутній аналіз джерел фінансування цих заходів. Було б доцільно включити інформацію про механізми залучення міжнародних грантів, кредитних програм, державних субсидій та інвестицій приватного сектору для фінансування розмінування та рекультивації. Окрему увагу слід приділити програмам підтримки з боку міжнародних організацій (FAO, Світового банку, ЄС), які можуть надати

фінансові ресурси для відновлення аграрного сектору та екологічної рекультивації земель.

6. Рекомендаційна частина роботи виграла б якби туди додати розгляд механізмів фінансування реформ у сфері земельного управління, включаючи можливі джерела підтримки. Також варто розглянути роль державних субсидій та приватних інвестицій у вдосконаленні інфраструктури земельного кадастру та управлінських процесів.

2. ЗОСЬ-КІОР Микола Валерійович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту ім. І.А. Маркіної Полтавського державного аграрного університету (опонент).

Роботу оцінено позитивно, серед зауважень та дискусійних положень зазначено:

1. На стор. 72-74 автор детально розглядає нормативно-правові механізми управління земельними ресурсами, зокрема законодавчі акти, що регулюють кадастровий облік, державний контроль та моніторинг земель. Проте в роботі недостатньо висвітлено питання практичної реалізації цих механізмів, зокрема проблеми їхньої імплементації на регіональному рівні. Враховуючи значні відмінності в адміністративних можливостях громад, доцільно було б розширити аналіз ефективності правозастосування цих норм в умовах децентралізації.

2. На стор. 105-108 автор акцентує увагу на політичній нестабільності та військових конфліктах як чинниках трансформації управління земельними ресурсами. Однак у тексті бракує детального аналізу правових механізмів відновлення земель, пошкоджених унаслідок війни. Важливо було б доповнити розгляд заходами міжнародного досвіду з відновлення земель після воєнних дій, що могло б слугувати основою для розробки національної стратегії рекультивації та відновлення земельного фонду.

3. На стор. 126–128 автор комплексно аналізує економічну, соціальну та екологічну ефективність інституційного регулювання земельних відносин, однак у роботі недостатньо деталізовано питання оцінки впливу законодавчих змін на реальні показники аграрного сектору. Було б доречно розширити аналіз конкретними економічними індикаторами, такими як рівень інвестицій у земельний ринок, ефективність державної підтримки фермерських господарств та зміни у структурі землекористування після відкриття ринку землі.

4. На стор. 143-145 автор аналізує ключові чинники, що впливають на розвиток інституційного середовища управління земельними ресурсами в умовах ринкових трансформацій. Проте в роботі недостатньо висвітлено роль місцевого самоврядування у цьому процесі, зокрема механізми взаємодії громад із державними органами у сфері землекористування. Враховуючи зростаючу роль територіальних громад у розпорядженні земельними ресурсами, доцільно було б доповнити дослідження оцінкою ефективності впроваджених механізмів управління на місцевому рівні.

5. Автор проводить SWOT-аналіз організації управління земельними ресурсами, приділяючи значну увагу сильним та слабким сторонам існуючої системи. Однак у роботі бракує глибшого аналізу механізмів мінімізації

виявлених загроз та слабких сторін. Зокрема, доцільно було б конкретизувати можливі сценарії розвитку земельної політики у відповідь на такі виклики, як концентрація земель у великих агрохолдингах, недостатній рівень інституційної підтримки дрібних фермерських господарств та ризики монополізації ринку землі.

6. На стор. 164-166 автор розглядає використання технологій дистанційного зондування Землі (ДЗЗ) для моніторингу стану земельних ресурсів. Проте бракує конкретних даних про поточний рівень використання ДЗЗ в Україні та його ефективність. Було б корисно доповнити розділ інформацією про діючі супутникові програми, що застосовуються у земельному моніторингу (наприклад, Copernicus, Sentinel або національні ініціативи). Також доцільно було б включити аналіз викликів, пов'язаних із використанням ДЗЗ, таких як точність знімків, можливість оперативного оновлення даних або фінансова доступність технології для різних категорій користувачів.

7. У тексті згадуються міжнародні організації, такі як Світовий банк, ЄС та FAO, які надають підтримку у відновленні земель України. Проте відсутній аналіз міжнародного досвіду з відновлення земель після збройних конфліктів у таких країнах, як Хорватія, Боснія і Герцеговина чи В'єтнам, де вже реалізовано успішні програми рекультивації. Додання порівняльного аналізу дозволило б оцінити ефективність різних підходів і визначити найкращі практики для застосування в Україні.

3. ДОМБРОВСЬКА Олена Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління земельними ресурсами, геодезії та кадастру Державного біотехнологічного університету (опонент).

Роботу оцінено позитивно, серед зауважень та дискусійних положень зазначено:

1. Автор акцентує увагу на гармонізації земельного законодавства України з європейськими стандартами та міжнародними зобов'язаннями. Однак у тексті бракує конкретного порівняльного аналізу з правовими нормами країн ЄС, що могло б наочно продемонструвати рівень відповідності українського законодавства європейським вимогам. Додатковий аналіз досвіду країн-сусідів України міг би сприяти формуванню практичних рекомендацій щодо вдосконалення нормативно-правової бази.

2. Автор аналізує вплив глобальних викликів, зокрема зміни клімату та геополітичної нестабільності, на трансформацію управління земельними ресурсами (с. 101-108). Водночас недостатньо розглянуто питання економічної адаптації аграрного сектору до цих викликів. Доречно було б доповнити аналіз практичними прикладами змін у політиці землекористування в інших країнах та їхньої ефективності в умовах схожих викликів.

3. Автором представлено динаміку змін площ посіву основних сільськогосподарських культур в Україні у відповідь на кліматичні та економічні фактори (с. 105-107). Однак аналіз не містить детального розгляду впливу екстремальних погодних явищ, таких як посухи та повені, на продуктивність сільськогосподарських угідь. Було б доцільним включити додаткові статистичні

дані або моделювання можливих сценаріїв зміни клімату та їхнього впливу на землекористування.

4. У підпункті 2.3. “Економічна, соціальна та екологічна ефективність інституційного регулювання земельних відносин в Україні” розглядається соціальна ефективність регулювання земельних відносин, зокрема аспекти забезпечення доступу до земельних ресурсів різними групами населення. Проте аналіз не враховує питання гендерної рівності та залучення молоді до аграрного сектору, що є важливими чинниками соціальної стійкості сільських територій. Додаткове дослідження цих аспектів могло б поглибити розуміння соціальних наслідків земельної реформи.

5. Щодо підпункту 3.2. “Цифровізація та інноваційні технології як основа удосконалення інституційного середовища управління земельними ресурсами”. На стор. 162-164 автор аналізує використання блокчейн-технологій у сфері управління земельними ресурсами та земельного кадастру. Проте у роботі недостатньо висвітлено практичні аспекти впровадження цієї технології в Україні. Вказано лише загальні переваги блокчейну, такі як підвищення прозорості, автоматизація та усунення маніпуляцій, однак бракує детального аналізу наявних або пілотних проектів із застосування блокчейн-рішень у земельному реєстрі України. Було б доцільно розглянути існуючі ініціативи, такі як інтеграція блокчейну у систему “Прозорро.Продажі” або інші державні реєстри, та оцінити їхню ефективність.

6. У роботі зроблено наголос на необхідності комплексного підходу до рекультивациі, однак не враховано можливі труднощі та ризики, які можуть ускладнити цей процес (с. 170-172). Зокрема, не розглядаються виклики, пов’язані з високою вартістю розмінування, складністю очищення ґрунтів від важких металів, довготривалим впливом військових забруднень на агроєкосистеми та потенційними соціально-економічними наслідками. Включення розділу про ризики та шляхи їхнього подолання сприяло б більш реалістичному та практично орієнтованому аналізу проблеми.

4. УЛЬКО Євгеній Миколайович – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії польових досліджень з добривами та управління якістю продукції Національного наукового центру “Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського”(опонент).

Роботу оцінено позитивно, серед зауважень та дискусійних положень зазначено:

1. На с. 81-83 розглядається інтеграція цифрових технологій у нормативно-правове регулювання земельних ресурсів, включаючи автоматизацію кадастрового обліку та блокчейн-рішення. Зважаючи на популярність даної блокчейн-технології, яка базується на ціноутворенні й супутніх регулюючих процесах, особливо правового урегулювання власності на об’єкті купівлі-продажу (обміну), що застосовує аналог і /або прототип електронної біржової торгівлі, це дозволить отримати відповідні бази даних для доповнення елементами ризик-менеджменту в системі цифрової трансформації та розвитку інституційного середовища земельних відносин. Саме тому в роботі бракує

конкретних даних про ефективність уже впроваджених цифрових інструментів в Україні. Бажано було б доповнити дослідження аналітичними показниками або прикладами практичного застосування таких технологій у сфері управління земельними ресурсами.

2. У підпункті 2.3. “Економічна, соціальна та екологічна ефективність інституційного регулювання земельних відносин в Україні” автор акцентує увагу на екологічній ефективності інституційного регулювання, включаючи заходи з відновлення деградованих земель та збереження біорізноманіття. Водночас у роботі бракує детального аналізу ефективності екологічних програм, що вже реалізуються, а також їхньої результативності в умовах воєнних викликів. Слід було б розглянути приклади впровадження екологічно дружніх практик у землекористуванні, а також оцінити вплив державних ініціатив щодо підтримки сталого розвитку земельних ресурсів.

3. На с. 155-159 автор висвітлює перспективи цифровізації управління земельними ресурсами, зокрема використання геоінформаційних систем та автоматизованих кадастрових реєстрів. Однак у тексті бракує конкретних даних щодо поточного стану цифрової інфраструктури в Україні, рівня її впровадження у різних регіонах та основних проблем, що виникають при використанні цифрових технологій у сфері земельного адміністрування. Додатковий аналіз практичних аспектів функціонування цифрових систем міг би сприяти більш глибокому розумінню їхньої ефективності та необхідних удосконалень.

4. На с. 156-157 розглянуто використання геоінформаційних систем (ГІС) для управління земельними ресурсами, проте у роботі недостатньо проаналізовано їх інтеграцію з іншими цифровими платформами. Зокрема, відсутня інформація про взаємодію ГІС із системами фінансового планування, кадастровими реєстрами, агромоніторинговими платформами чи екологічними даними. Враховуючи, що ефективне управління земельними ресурсами потребує комплексного підходу, доречно було б доповнити дослідження прикладами синхронізації ГІС із іншими цифровими інструментами, що використовуються в державному управлінні та бізнесі.

5. У підпункті 3.3. “Інституційні механізми відновлення та рекультивації земель, пошкоджених унаслідок воєнних дій” детально описано заходи з розмінування, фізичного та хімічного відновлення ґрунтів, проте недостатньо розкрито питання контролю та моніторингу ефективності цих заходів. Відсутня інформація про індикатори оцінки відновлення земель, такі як показники відновлення родючості, рівень забруднення важкими металами після рекультивації чи вплив проведених заходів на місцеву екосистему. Варто було б додати розділ про механізми довгострокового моніторингу стану земель та методи оцінки ефективності застосованих підходів.

5. КРАВЧУК Ірина Ігорівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та маркетингу, гарант ОНП «Менеджмент», Поліського національного університету (голова спеціалізованої вченої ради).

Роботу оцінено позитивно.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 (п'ять) членів ради,

«Проти» – немає,

«Утримались» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Віктору НАУМЧУКУ ступінь доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Ірина КРАВЧУК

